

## [Nordqvist.]

— jeg mener, at hvor der er vilje, er der også evne — men jeg kan jo håbe på, at det kommer med i næste postombæring.

**Justitsministeren (Thestrup):** Jeg vil gerne takke ordførerne for deres bemærkninger her ved anden behandling. Jeg kan sige, at jeg skal nok sørge for, at meddelelserne om den yderligere retshjælp, der bliver mulighed for nu, kommer ud til almenheden. Det har jo ikke så megen betydning, hvis det ikke netop kommer ud.

Jeg vil gerne sige i anledning af nogle af de bemærkninger, der er faldet, at jeg også synes, det er af betydning — endda af stor betydning — at kredsen af advokater, der bliver beskikket, bliver så vid som muligt, og at de yngre advokater i høj grad kommer med. Det er også sådan i dag, at det er gennemgående unge advokater, der er med i denne ordning. Jeg er overbevist om, at vi kan nå videre frem ad denne vej, og det er jo muligt, at vi en dag når til det, som hr. Nordqvist omtalte.

Hermed sluttede forhandlingen.

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om rettens pleje. (Fri proces m. v.).

§ 1, ændringsforslaget og § 2, således ændret, vedtoges uden afstemning.

*Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.*

**Formanden:** Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om offentlig auktion ved auktionsledere.

§ 1, ændringsforslaget om en ny affattelse af § 2 og § 2 i den ændrede affattelse vedtoges uden afstemning.

*Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.*

**Formanden:** Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

*Anden behandling af forslag til lov om bybefolkningens forsyning med mælk og fløde.*

(Første behandling af lovforslaget (nr. 191) findes i tidenden sp. 4187, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 2029).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslaget og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

**Børge Schmidt:** Den betænkning, der foreligger, fortæller ganske udførligt om de spørgsmål, der har været drøftet i udvalget, og de svar eller forklaringer, udvalget har fået på de rejste spørgsmål. Det bør måske føjes til, at det, vi her tager stilling til, er de former, hvorunder detailsalget af mælk og fløde foregår. Der arbejdes i en kommission med formerne for engrossalget. Om 1½ à 2 år forventes det, at der foreligger en betænkning herom.

I øvrigt skal jeg ikke gå i enkeltheder med vore drøftelser, de fremgår som alt sagt af betænkningen, men jeg vil dog gerne understrege, at forbrugernes stilling under liberaliseringen har indtaget en central plads i vore drøftelser; herunder har vi ikke mindst berørt den prisudvikling, der eventuelt kunne ske, og følgerne af en sådan, når den kommunale fastsættelse af priserne i detailledet falder væk den 1. januar 1971. Da mælk efter vor formening er et så vigtigt næringsmiddel, henstiller vi til mini-

[Børge Schmidt.]

steren, at han nøje følger udviklingen på dette område.

Der sker en ændring i det mønster, der kendetegner handelen i dag, herunder også forhandlingen af mælkeprodukter. Den foreslåede lov tager efter min gruppes opfattelse hensyn til udviklingen, der jo i allerhøjeste grad er kendetegnet af en teknisk udvikling både med hensyn til opbevaring og med hensyn til emballage.

Jeg kan anbefale, at man stemmer for lovforslaget i den affattelse, det nu får med det stillede ændringsforslag.

**Stæhr Johansen:** Lovforslaget om bybefolkningens forsyning med mælk og fløde har nu været til drøftelse i udvalget, og foruden de almindelige spørgsmål, som var fremme ved første behandling, har man drøftet to væsentlige sider, nemlig dels den ændrede forbrugerservice, der kan ligge i liberaliseringen af handelen med mælk og fløde, dels spørgsmålet om, hvorledes man bør stille sig over for indehaverne af de detailmejerier, der i tillid til det hidtil bestående system har oparbejdet deres forretning, og som har været undergivet en lang række restriktioner, bl. a. med hensyn til varesortimentet.

Under drøftelserne i udvalget har det været naturligt, at disse to punkter har haft en meget fremtrædende plads. Man har søgt alsidigt at belyse den ændrede forbrugerservice, der bliver følgen af loven, når den for alvor slår igennem efter udløbet af overgangsperioden på de 1½ år. Det er da også fra ministerens side erkendt, at visse servicemomenter i den bestående ordning ikke kan opretholdes under det frie salg, hvor detailhandlernes pligt til at holde åbent alle årets dage og til at udbringe mælk vil bortfalde. Jeg må dog være enig med ministeren, når han siger, at det sikkert under alle omstændigheder vil være vanskeligt at opretholde pligten til at holde åbent på søn- og helligdage, hvor de fleste andre borgere har fri. Det er jo også en kendsgerning, at ikke så få detailmejerier gennem de senere år ikke har haft mulighed for at holde disse åbningstider, først og fremmest på grund af vanskeligheder med at skaffe personale, men naturligvis også fordi udviklingen formentlig er løbet fra

disse bestemmelser. Den udvikling, der har fundet sted, er jo også et resultat af velstandsstigningen her i landet, hvor fritiden er blevet væsentlig større, og hvor man f. eks. i weekenden er væk fra de steder, hvor man normalt plejer at købe ind. Man må vel også sige, at en så bunden gerning som den, indehaverne af de monopoliserede detailmejerier har haft med hensyn til åbnings-tider, er en belastning, som man ikke i vort moderne samfund kan lægge på disse, der jo ikke har haft de fordele, som det moderne samfund har givet andre. Det er altså klart, at på dette område bliver der en mindre service for forbrugerne, men på den anden side set får de fordelene af, at en lang række dagligvareforretninger må forventes at påbegynde salg af mælkeprodukter, hvilket ofte vil betyde kortere vej til den nærmeste mælkehandel og samtidig vil betyde, at mælken kan købes sammen med andre dagligvarer. Jeg tror, dette billede er en lige så typisk side af det samfundssystem, vi er langt inde i, hvor det er et uafviseligt krav fra husmødrene, ikke mindst de husmødre, der har beskæftigelse ude, at de daglige indkøb kan foretages let og hurtigt.

Under første behandling af lovforslaget var jeg inde på spørgsmålet om kommunernes beføjelser særlig i de tilfælde, hvor mælk sælges billigt som slagvare, f. eks. i supermarkeder, og dette spørgsmål har da også været gjort til genstand for indgående overvejelser i udvalget. Handelsministeren har over for udvalget givet udtryk for, at den frie prisdannelse må anses for at være en forudsætning for gennemførelsen af den modernisering og effektivisering af mælkehandelen, som er tilsigtet med lovforslaget, og har henvist til, at mælkesalg ikke bør frembyde andre problemer end anden detailhandel, der også er undergivet den almindelige pris- og monopollovgivnings bestemmelser. Man må vist fra alle sider erkende, at vi med dette lovforslag har tilsigtet så langt som muligt at komme bort fra særordninger for mælken, og jeg kan altså efter omstændighederne være enig med ministeren i, at vi nu må prøve at lade mælkehandelen udvikle sig under disse vilkår.

En af konsekvenserne af nyordningen kan være, at nogle af de nuværende detailmejerier kommer i økonomiske vanskeligheder, medens andre i kraft af adgangen til

[Stæhr Johansen.]

at udvide varesortimentet snarere vil have mulighed for en forbedring. Det er min opfattelse, at vi som følge af, at det nuværende system har udviklet sig i kraft af særlige forskrifter givet af det høje ting har en forpligtelse til at se på, hvad vi kan gøre for indehaverne af de forretninger, som ikke har mulighed for at udvikle sig under de ændrede forhold. Jeg har derfor hæftet mig ved, at handelsministeren over for udvalget har givet udtryk for, at han er meget opmærksom på dette problem, og den henvendelse, som De Danske Handelsforeningers Fællesorganisation har rettet til arbejdsministeriet og socialministeriet henholdsvis om omskolingsstøtte og førtidspensionering, er inde i overvejelserne.

Man kan sige, at vi nu er nået til en slutsten med spørgsmålet om detailhandelen, men den nedsatte mælkekommission arbejder nu videre med spørgsmålet om engros-handelen, og der er for mig ingen tvivl om, at det har været rigtigt at søge sagen om mælkesalg her i Danmark gennemført i to etaper. Der er næppe heller tvivl om, at de erfaringer, der indvindes i den overgangstid, der er indeholdt i det foreliggende lovforslag, vil blive af betydning, når ændrede vilkår for engros-handelen skal udformes.

Jeg kan på det konservative folkepartis vegne anbefale, at man stemmer for ændringsforslaget og lovforslaget i den derefter foreliggende form.

**Jens Chr. Christensen:** Ved lovforslagets første behandling gav jeg udtryk for, at jeg personlig helst så, at man i den lovgivning, vi skulle til at gennemføre, fulgte kommissionens flertal, men jeg føjede også til, at der antagelig nok var et ret stort flertal — for der var et flertal inden for min egen gruppe — der mente, at man skulle følge mindretallet og dermed ministeren.

Der er jo sket det pudsige ved behandlingen af lovforslaget i udvalget — det kan man læse sig til i betænkningen — at der egentlig var et flertal i udvalget, som mente, at vi ikke er rigtig klar over, hvordan den lovgivning, vi her bevæger os ind i, kommer til at virke. Men vi mente vel alle sammen, at der var et stort flertal i folketinget, der ønskede den liberalisering, som ministeren

lægger op til, og derfor nøjedes vi med i betænkningen at henvise til de konsekvenser, som måske kan følge af lovgivningen, og sige, at vi håber ministeren vil være opmærksom på forholdene.

Vi ved, at når den siddende mælkekommission er færdig, skal resten af loven tages op til revision. Jeg vil henstille til den højtæredede minister, hvis han nu igennem de 1½-2, måske 3 år, der går, inden kommissionen er færdig, finder, at den lovgivning, vi nu bevæger os ind i, ikke er den helt rigtige, at han da vil tage den op til revision.

Det er ret pudsigt, når man har set et kommissionsarbejde slutte med et stort flertal, at så følger lovforslaget mindretallet, men vi har jo også set, at et enkelt medlem i kommissionen tager én stilling og i sin ordførertale her — jeg tænker på hr. Stæhr Johansen — giver udtryk for mindretallets indstilling. Det understreger, at det er en lovgivning, hvor man egentlig ikke er helt sikker på, at det er det rigtige, man nu rammer. Man henviser til, når man taler om mælkelovgivning, at hvis man giver mælkehandelen fri, ja, så vil vi få meget større mælkesalg, men de oplysninger, vi har fået i udvalget, har jo egentlig klart understreget, som det også fremgår af betænkningen, at den mælkelov, og de mælkeordninger, vi har haft nu igennem snart mange år, har virket efter deres hensigt, de har virket tilfredsstillende, sådan at alle har været i stand til at få mælk. Det vil antagelig gå sådan, når nu loven skal praktiseres, at man i de tæt befolkede bydele måske får lidt større salg af mælk, men ude i de tyndt befolkede, hvor man uden tvivl bliver nødt til at give en betydelig større pris end i de tæt befolkede, bliver mælkesalget mindre. Det er det, vi har forsøgt at pege på i udtalelsen i betænkningen, og jeg vil henstille til ministeren, at han vil være vågen over for de spørgsmål, som kan dukke op fremover.

Det er min opfattelse, at man ude i kommunalbestyrelserne, hvor man kender de forskellige forhold langt bedre, end man er i stand til at kende dem fra monopoltilsynets side, bedre var i stand til at have den fornødne hånd i hanken med hele udviklingen. Men nu må vi jo se, hvordan forsøgslovgivningen her falder ud, og så må

[Jens Chr. Christensen.]

vi se tiden an, indtil vi skal have loven op til revision.

Jeg kan anbefale både lovforslaget og ændringsforslaget.

**Ove Munch:** I modsætning til hr. Stæhr Johansen, som sagde, at det efter hans mening havde været rigtigt at opdele sagen i to dele, engrosproblemet og detailproblemet, er jeg af den opfattelse, at det er forkert, og at det er den egentlige fejl, man har begået fra regeringens side, at man har taget den del af sagen, som umiddelbart vender mest ud mod publikum, den del, som måske er mest populær, frem og er kommet med dette forslag om liberalisering. Jeg tror, at man ved at gennemføre lovforslaget på en måde binder sig med hensyn til, hvad der kan gøres vedrørende engrosproblemet. Nu har ministeren formentlig ikke haft overvejelser vedrørende engrosordningen, fordi den kommission, der arbejder, ikke har færdiggjort sit arbejde for den dels vedkommende, men man binder sig. Jeg vil gerne sige, at selv om jeg anbefaler, at vi stemmer for lovforslaget, er det med nogen betænkelighed især med henblik på spørgsmålet om prisen, for med den fuldstændig frie prisdannelse risikerer man efter min opfattelse at få meget større returmælkproblemer, og den udbringning af mælk, man har, og som man stadig væk har i ret stort omfang, risikerer man at slå i stykker. Jeg tror, at mælk er en af de varer, hvor et fastprissystem er en god idé. Jeg er ikke tilhænger af fastprissystemer i almindelighed, men derimod for visse varer — vi har aviser, vi har tobaksvarer — og jeg tror, at mælk med fordel kunne være under et fastprissystem. Efter dette lovforslags gennemførelse vil jeg se med nogen spænding på, hvilke forslag der kommer om ændringer i engrosledet.

Der næst har jeg en bemærkning om surmælksproblemet. Surmælk er efter lovens ordlyd ikke under loven; man har i sin tid lavet en lov, der hedder lov om mælk og fløde. På det tidspunkt, hvor loven blev lavet, i 1940, havde man ikke forhandling af surmælk. Man har så i tidens løb rent administrativt inddraget dette produkt under de bestemmelser, der var tænkt på for sødmælk og fløde. Jeg

synes, at det i nogen grad er at lovgive via administrationen, og jeg vil spørge ministeren, om han ikke er betænkelig ved, at man på den måde udvider lovens område ud over det, der oprindeligt var tænkt på.

**Handelsministeren (Knud Thomsen):** Jeg takker for de fremførte bemærkninger fra ordførernes side og for tilslutningen, der jo er fælles bortset fra et enkelt udvalgsmedlem.

Ganske vist må jeg konstatere lidt stor spændvidde mellem to af ordførernes præmisser og konklusioner — det var henholdsvis hr. Jens Chr. Christensen og hr. Ove Munch, men da jeg er tilfreds med konklusionen, skal jeg ikke gå ind på detaljer i præmisserne hertil, men tværtimod takke ordførerne i fællesskab, fordi vi har haft den frodige tankeudveksling omkring forbrugernes stilling og om, hvordan man bedst varetog forbrugernes interesser i forbindelse med denne lovgivning.

Som både hr. Børge Schmidt og andre af ordførerne har været inde på, er det jo nemlig i og for sig forbrugernes stilling til denne ændring af lovgivningen, vi har diskuteret, og det må medgives og er medgivet, at visse af serviceydelse, bl. a. udbringning af mælk, som jo i forvejen er i tilbagegang, måske kan gå yderligere tilbage. Det er jo imidlertid således, at der er intet, der forhindrer efter den nye ordning, at mælkeudbringning kan finde sted, og jeg finder det altså alt i alt retfærdigere, at de, der nyder godt af denne serviceydelse, også kommer til at betale, fremfor, som det er tilfældet over en stor del af landet, at det hele nivelleres ud i én pris, således at der er ensartet pris både for detailudsalget, hvor man selv henter mælken, og hvor den bliver udbragt af detailudsalget eller af mælkevogn.

I forlængelse af dette synspunkt er det, jeg samtidig finder det rigtigt, når mælken efter overgangsperiodens udløb kommer ud i fri handel, at man da giver navnlig store grupper inden for bybefolkningen anledning til at kunne nyde godt af de formentlig betydeligt billigere priser, der ville kunne opstå på de steder, hvor man kan have en stor omsætning af mælk, bl. a. sammen med

**[Handelsministeren.]**

indkøb af andre dagligvarer, f. eks. i selvbetjeningsbutikkerne.

Jeg er ganske rede til, som både hr. Børge Schmidt og hr. Jens Chr. Christensen har opfordret mig til det, at følge udviklingen; der kommer jo en næste omgang af denne lovgivning på et endnu ukendt tidspunkt. Vi har formentlig til den tid en del erfaringer, og jeg skal da være villig til en ganske åben diskussion, såfremt der til den tid skulle have vist sig alvorlige vildskud ved den ordning, vi nu er i færd med at indskibe os i fra folketingets side.

Jeg skal til hr. Ove Munch sige, at der har jo været en vis uklarhed om definitionen på, hvad man i sin tid har tænkt på med mælke- og flødeprodukterne. Jeg er enig i, at surmælksprodukterne navnlig i det store omfang er kommet til siden, men med hele den begrundelse, der udtrykkelig er refereret i betænkningen, deriblandt at de fremstilles af de samme mejerier, bringes ud af de samme mejerier, har jeg altså absolut ment at måtte holde surmælksprodukterne sammen med de nuværende varer i den overgangsperiode, der jo er tale om her, hvorefter de går ud til fri handel.

Jeg takker for tilslutningen, men kan naturligvis ikke lade denne tak omfatte hr. Niels Ravn, som jeg ikke ser her i salen, og som jeg ikke har mødt i samrådet. Da jeg ikke kender hr. Niels Ravns begrundelser for ikke at kunne medvirke til lovforslagets gennemførelse, vil jeg altså ej heller kunne argumentere imod dem.

Hermed sluttede forhandlingen.

§§ 1-11, ændringsforslaget, § 12, således ændret, og §§ 13-18 vedtoges uden afstemning.

*Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.*

**Formanden:** Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

*Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om støtte til tilvejebringelse af kollegier.*

(Første behandling af lovforslaget (nr. 112) findes i tidenden sp. 3218; udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1313).

Der var stillet 2 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets tekst, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

**Albertsen:** Da vi havde dette lovforslag til første behandling, forsøgte jeg på en lidt åben og måske lidt munter måde at vurdere det oplæg, som ministeren var kommet med, og som jo i al sin korthed gik ud på, at der ikke skulle laves noget om ved loven, bevillingsrammen skulle ikke ændres, og procenten for statslånsydelsen skulle ikke ændres.

Jeg gav ved første behandling udtryk for en forventning om og en tro på, at det trods alt ville være muligt under udvalgsarbejdet at få gennemført ændringer i lovforslaget. Det var også, ligesom jeg i venstres ordførers tale og under udvalgsarbejdet fra venstres side fornemmede, at man var forstående over for de synspunkter, som jeg fremførte på socialdemokratiets vegne, og som i første omgang sigtede på at få bevillingsrammen øget og statslånsprocenten forhøjet. Men det viste sig ret hurtigt under udvalgsarbejdet, at der var ikke ørenlyd, der var ingen forståelse, der var kun afstandtagen fra, hvad andre mente.

Derved har udvalgsarbejdet nærmest udviklet sig til at være lidt parodisk, for det var som sagt ikke muligt at få nogen som helst form for dialog i gang, man ville gennemtrumfe det, man var kommet med i sit oplæg, og der var ikke tale om, ej heller under samrådet, at finde gehør for de synspunkter, som vi havde givet udtryk for. Det er meget bemærkelsesværdigt, for i det